

Azərbaycan-Meksika əməkdaşlığı genişlənir

Adətən, Meksika haqqında söhbət düşəndə ilk növbədə gözlərimiz önündə qədim sivilizasiyaların beşiyi, zəngin maddi və mədəni mədəniyyətə malik insanların yaşadığı diyar, 11 min kilometr məsafədə uzanıb gedən füsunkar sahilboyu mənzərələr, heyrətamiz çimərliklər, özünəməxsus dada malik mətbəx təamları, xüsusilə də cəzbedici futbol oyunları canlanır.

Bu gün beynəlxalq aləmdə özünəməxsus yer tutan Meksika dünyanın ən böyük neft, gümüş, mis, qızıl, qurğuşun, sink, təbii qaz və taxta istehsalçılarından biridir. Ölkə ərazisi mis və polimetal filizləri, civə, gümüş, qurğuşun, sink, qızıl, manqan və uran kimi minerallarla zəngindir. Neft və təbii qaz yataqları cənub ştatlarında və Meksika körfəzinin şelfində yerləşir. Bu gün Meksika böyük, çoxşaxəli və güclü iqtisadiyyata malikdir. Neft sektoru, ABŞ-dən pul köçürmələri, ixracat, kənd təsərrüfatı, dağ-mədən sənayesi, turizm və sənaye fəaliyyəti milli iqtisadiyyatın artmasında mühüm rol oynayır. Metallurgiya zavodları, maşınqayırma, kimya, neft-kimya, pambıq və qida sənayesi Meksikanın istehsal sənayesinin əsasını təşkil edir.

Ölkədə geniş ərazilər buğda, şəkər qamışı, soya, düyü, qəhvə və tropik meyvələrin (sitrus meyvələri, manqo, ananas, papaya) becərilməsi üçün ayrılmışdır. Meksikada ətlik maldarlıq təsərrüfatları, həmçinin qoyunçuluq və atçılıq inkişaf etmişdir. Meksika dünyanın ən mühüm ot istehsalçılarından biridir, xüsusən də şimal bölgələrində istehsal olunan mal əti mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ölkədə tədarük edilən ot məhsulları həm daxili istehlak, həm də ixracat üçün nəzərdə tutulur.

Meksikanın əsas ixracat məhsulları sənaye mallarından (ümumi tədarükün 89 faizi), neft və neft məhsullarından (7 faiz) ibarətdir. Sənaye məhsulları arasında əlvan və qara metallar, maşın və avadanlıqlar ön yüksək kateqoriyadır (59 faiz), avtomobillər isə ümumi satışın təxminən 29 faizini təşkil edir. Digər əhəmiyyətli ixracat məhsullarından tekila və meskal (avropalıları üçün ekzotik içkilər), şəkər, bal, qoz-fındıq, buğda və qarğıdalını göstərmək olar. Demək olar ki, bu ölkədə hər şey var və bu sağlam alternativlərə də bütün dünyada böyük tələbat mövcuddur.

Meksika özünün əsas ticarət tərəfdaşı olan ABŞ ilə ticarət əlaqələrindən çox asılıdır və bu, ölkə ixracatının 78 faizindən çoxunu təşkil edir. Meksika neftinin təxminən beşdədörd hissəsi ABŞ-yə ixrac olunur. Meksikanın bu ölkəyə ixracı 2023-cü ildə Çini geridə qoyaraq rekord həddə - 475 milyard dollara yüksəlmişdir. Meksika məhsullarının alıcıları sırasına həmçinin Kanada, Çin, Almaniya, Braziliya və Yaponiya daxildir. Meksika məhsul ixracının həcminə görə dünyada 12-ci yeri tutur.

Meksikanın idxal etdiyi əsas məhsullar sırasında isə maşın və nəqliyyat avadanlıqlarını, kimyəvi maddələri və istehlak mallarını qeyd etmək olar. 2023-cü ildə bu ölkəyə idxalın həcmi 599 milyard dollar, dünya bazarına ixracın həcmi isə 593 milyard dollar təşkil edib. Keçən il Meksikanın beynəlxalq valyuta ehtiyatları 210.385 milyard dollar, qızıl ehtiyatları isə 120 ton olmuşdur.

Eyni zamanda insanların gözəl və rahat istirahət sahələrinə görə Meksika dünyanın ən yaxşı ikinci ölkəsi hesab olunur.

Meksika xarici siyasət sahəsində həm region ölkələri, həm də məsafədən asılı olmayaraq digər dövlətlər ilə qarşılıqlı faydalı əlaqələrə ciddi fikir verir. Hazırda Qoşulmama Hərəkatının fəal üzvlərindən biri olan Meksika artıq dünyanın inkişaf etmiş ölkələrindən birinə çevrilmiş və elə bu platformada da Azərbaycanla münasibətlərini davam etdirir. Meksika BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi müntəzəm surətdə Cənubi Qafqazda sülh prosesinə siyasi dəstəyini davam etdirir.

Meksika özünün xarici siyasətində Cənubi Qafqazın aparıcı və güdrətli dövləti olan Azərbaycanla münasibətlərə xüsusi əhəmiyyət verir. Bu iki xalqın taleyində və tarixində oxşar cəhətlər də var.

Azərbaycan-Meksika münasibətləri son illərdə dinamik şəkildə inkişaf etməkdədir. Daim genişlənən dostluq əlaqələrimiz dövlətlərarası münasibətlərin möhkəmlənməsi, ikitərəfli və çoxtərəfli qaydada əməkdaşlığın genişlənməsi üçün əlverişli zəmin yaradır. Meksika ölkəmizin ərazi bütövlüyünü həmişə dəstəkləmişdir. Keçmiş Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Meksika tərəfinin tutduğu ədalətli mövqeyi və Meksika Konqresinin Xocalı soyqırımını tanımasını Azərbaycan tərəfi razılıqla qarşılamışdır. Mexiko şəhərində Xocalı soyqırım abidəsinin ucaldılması da bu ölkə xalqının və dövlətinin humanist ideallara sadıq qaldığını, bəşər sivilizasiyasının qanlı faciələrinə biganə qalmadığını göstərir.

İki ölkə arasında həyatın müxtəlif sahələrində əlaqələr son bir il ərzində yüksələn xətlə inkişaf edir. Siyasi sahədə keçən il Mexiko şəhərində Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi ilə Meksika Xarici Əlaqələr Nazirliyi arasında siyasi məsləhətləşmələrin üçüncü raundu keçirilməsi mühüm hadisə oldu. Belə ki, öz növbəsində Meksika tərəfi Azərbaycanı dost ölkə və mühüm tərəfdaş kimi qəbul edir.

Həmçinin səmərəli parlament diplomatiyası da ikitərəfli münasibətlərin inkişafına əlavə təkan verir. Artıq hər iki ölkənin parlamentlərində dostluq qrupları fəaliyyət göstərir. Bu ilin fevralında Meksika-Azərbaycan Dostluq Qrupunun üzvləri Bakıda oldular və işgüzar görüşlər keçirdilər. Onlar Şuşaya səfər edərək oradakı bərpa-quruculuq işləri ilə tanış oldular.

Eyni zamanda ötən ilin noyabrında Azərbaycan Parlamentinin bir qrup nümayəndə heyəti Mexikoda işgüzar səfərdə oldu. Azərbaycan Milli Məclisinin deputatları Meksikaya işgüzar səfərləri çərçivəsində həmin ölkənin Hidalqo ştatının konqresini ziyarət etmiş, konqresin inzi-bati binası və "Qanunvericilik Muzeyi" ilə tanış olmuş, o cümlədən yerli qanunverici orqanın üzvləri ilə görüş keçirmişlər. Həmçinin iki ölkə parlament üzvləri arasında

onlayn görüşlərin keçirilməsi də adi hal almışdır.

İki ölkə arasında iqtisadi-ticarət əlaqələri də inkişaf edir. Azərbaycanın idxal etdiyi Meksika məhsullarına nümunə olaraq şəkəri, neft-qaz sənayesində istifadə olunan nasos-kompressor borularını və alətləri, nəqliyyat vasitələrini, tekila, pivə və digər kənd təsərrüfatı məhsullarını göstərmək olar. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan neft sənayesində istifadə etdiyi qazma baltası və boruların 18 faizini Meksikadan idxal edir. Qarşılıqlı ticarət dövriyyəsinin həcmi 60 milyon dollardan çox olması heç də tərəfləri qane etmir. Çünki tərəflər daha böyük ticarət potensialına və imkanlarına malikdirlər. Hazırda bu sahədə müzakirələr gedir.

Elm, təhsil, mədəniyyət sahəsində qarşılıqlı əlaqələr də inkişaf edir. Artıq yeddi ildir ki, Azərbaycan və Meksika hökumətləri arasında təhsil, elm, gənclər, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlıq haqqında saziş icra olunur. Meksika Birləşmiş Ştatlarının Azərbaycandakı səfiri xanım Viktoriya Romero bildirib ki, təhsil sahəsində əməkdaşlıq da əsas prioritetlərdən biridir. Əməkdaşlıq üçün enerji, investisiyalar, elm, təhsil sahələrində geniş potensial var. Təsədüfi deyil ki, 2023-cü il oktyabrın 13-də Azərbaycanın elm və təhsil nazirliyində Meksikanın ölkəmizdəki səfiri ilə görüş zamanı Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil müəssisələrində ispan dilinin tədrisi imkanları, iki ölkənin ümumi təhsil müəssisələri arasında "Qardaşlaşmış məktəblər" layihəsinin həyata keçirilməsi, habelə universitetlər arasında tələbə və müəllim mübadiləsinin aparılması məsələləri müzakirə edilib. Xatırladaq ki, artıq neçə ildir ki, Azərbaycan Dillər Universitetində ispan dili tədris olunur.

Son bir il ərzində Meksikalı diplomatların Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş bölgələrinə səfərləri, orada aparılan bərpa-quruculuq işləri ilə yaxından tanış olmaları, hətta Meksikanın müstəqillik gününün Şuşada bayram edilməsi sevindirici haldır.

Hər iki ölkənin media orqanları qarşılıqlı münasibətləri işıqlandıran materiallar dərc edirlər. Meksika mətbuatında Azərbaycan barədə məqalələr dərc olunur. Ölkəmizin qəzetlərində də Meksika haqqında geniş məqalələr çap olunur. Bu da hər iki xalqın həyat təzi və inkişaf uğurları haqqında geniş oxucu kütləsinin məlumatlandırılması üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Həyat göstərir ki, müxtəlif qitələrdə yaşamalarına baxmayaraq, Azərbaycan və Meksika xalqlarını böyük amallar, yüksək dəyərlər uğrunda mübarizə daha da yaxınlaşdırır. Bu, azadlığa, müstəqilliyə olan istək başqa dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq, tərəqqi və inkişaf naminə fəaliyyət göstərməkdir.

*Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti*